

Laténské sídliště ve Višňově

Josef WILCZEK

Úvod

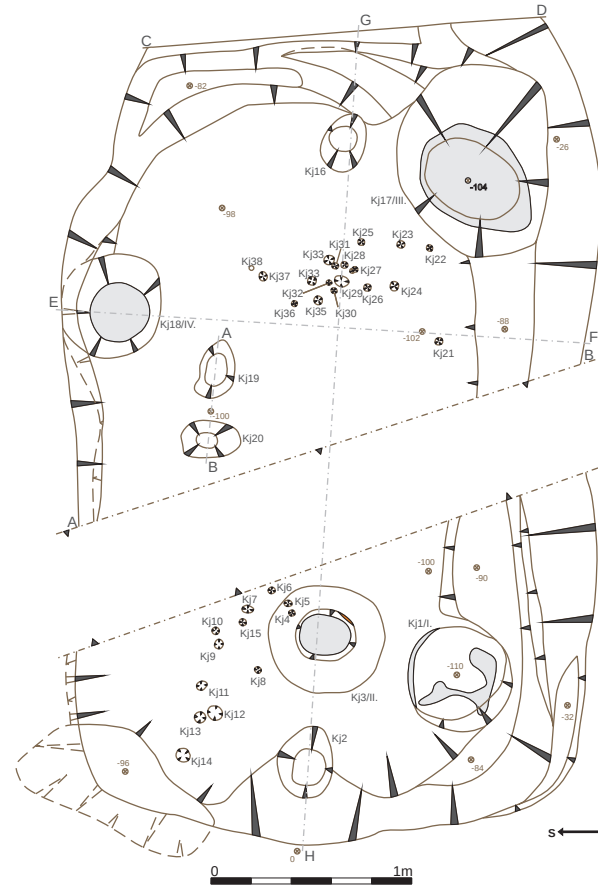
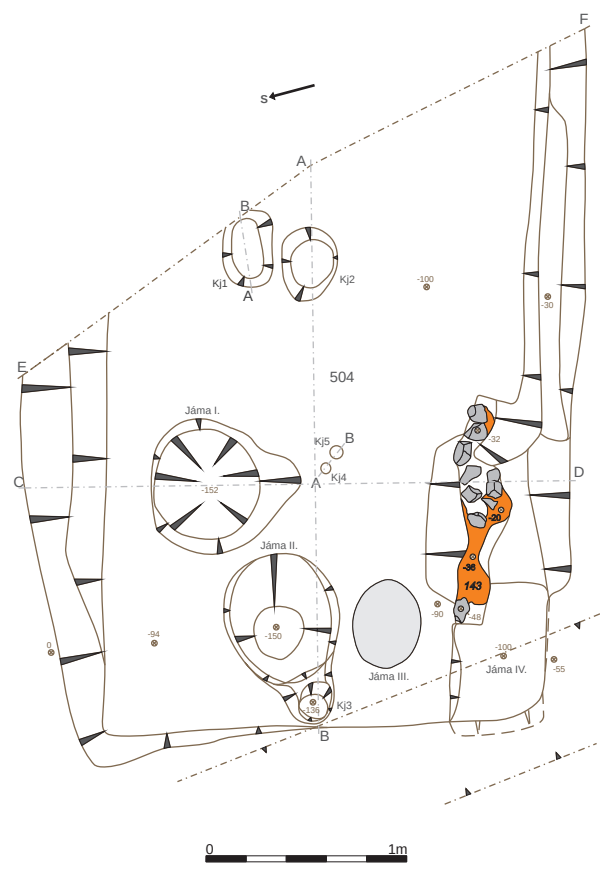
Při záchranném archeologickém výzkumu provedeném v letech 2005 až 2006 detašovaným pracovištěm ÚAPP ve Znojmě (Z. Čížmář) byly odkryty tři zahluobené objekty. Dva z nich, datované podle relativně početného množství spon a dvou náramků do LT C, byly díky výskytu kotlovitých zahluobenin s přítomností drčeného grafitu interpretovány jako dílny pro výrobu keramiky. Keramickou produkci dále indikovaly nálezy zlomků surového grafitu, defektní keramické misky a zvýšený podíl samotné keramiky s příměsí grafitu (61,8 %).

Jelikož má lokalita dosud význam především jako centrum výroby keramiky,

bylo hlavním cílem studie pokusit se definovat typologickou skladbu pravděpodobné keramické produkce a za pomoci interdisciplinárních analýz určit, zda minerologické složení keramické hmoty odpovídá surovinovým zdrojům nacházejícím se v okolí Višňové. Pozornost byla věnována také studiu vlivu formativních procesů na vznik keramických komplexů zdejších dvou chat s cílem určit, zda jejich keramický obsah mohl být tvořen sekundárním odpadem pocházejícím z výroby. Typologické vyhodnocení keramiky proběhlo jak standardním, tak formalizovaným přístupem.

Charakter odpadu

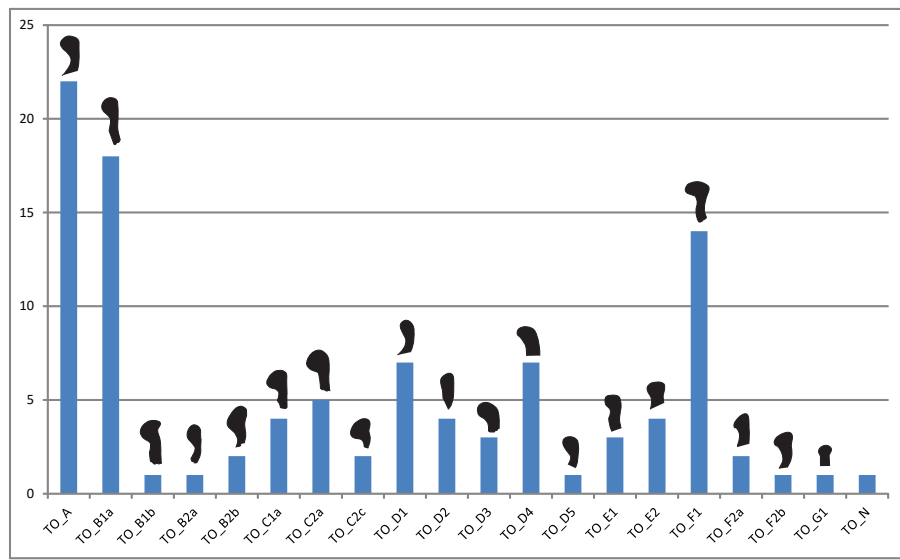
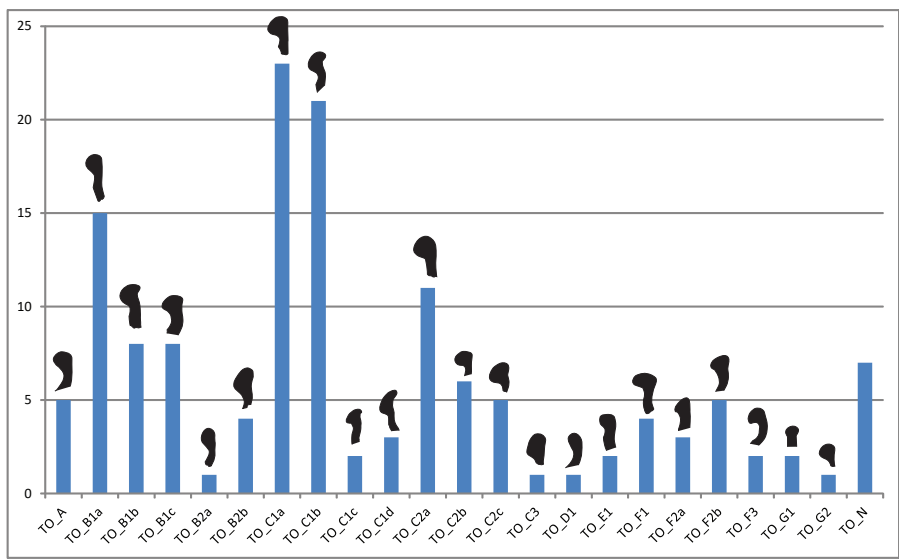
Přítomnost sekundárního odpadu v zahluobených objektech byla sledována pomocí proměnných, které J. Macháček (2001) a K. Šabatová (2007) považovali za směrodatné k jejich determinaci. Hodnoty těchto deskriptorů odvozené pro objekty z Višňové bylo možno srovnat s daty pocházejícími z dalších laténských, popřípadě nelaténských objektů a lokalit, u nichž byly relevantní údaje k dispozici. Výsledným zhodnocením se podařilo doložit přítomnost většího množství sekundárního odpadu u objektu J504.

Typologické vyhodnocení keramiky

Standardním typologickým vyhodnocením keramiky byl zaznamenán vysoký počet esovitě profilovaných mís, v menší míře i mís s odsazeným hrdlem, které byly nejčastěji (52,4 % mísovitých tvarů) ukončeny okrají A, B1a a velmi příznačným F1, jenž se vyskytl i na deformované nádobě. U keramiky vyšších tvarů byl shledán zřetelný vztah mezi zdobením horizontální rytou linií či liniemi a svislým rýhováním, což se podařilo podpořit i výsledky faktorové analýzy. Nejpočetnější zastoupení okrají vyšších tvarů byly C1a, C1b, B1a a C2a (52,5 % určitelných okrajů vyšších nádob). Velice časté bylo také grafitování nádob,

a to hlavně jejich okrajů a hrdel (30,3 % jedinců dochovaných alespoň po maximální výduť).

Z technologického hlediska bylo poukázáno na výskyt formování nádob z válečků kladených do spirály, na použití struny při sejmutí nádob z hrncířské desky stejně jako na přítomnost „engoby“, u níž nebylo možno rozhodnout, zda byla vytvořena intencionální snahou hrncíře, či jinými faktory (např. podmínkami výpalu). V několika případech byly na povrchu nádob zaznamenány otisky po organických materiálech a snad i po prstech osob, které manipulovaly s keramickými nádobami.

Typologické vyhodnocení keramiky

Nezávisle na standardním vyhodnocení keramiky proběhl pokus o vyhledání struktur pomocí faktorové analýzy. Měly tak být hledány faktory (keramické skupiny), které by mohly eventuálně odrážet charakter místní keramické produkce. Jejich validace proběhla dvojím způsobem – jednak na základě srovnání faktorových skóre nádob s jejich profilací a ukončením okraje, jednak srovnáním keramické hmoty se surovinovými zdroji nacházejícími se v blízkosti lokality.

Z korelační matice deskriptorů kategorií výzdoby, povrchové úpravy a příměsí v keramické hmotě bylo extrahováno celkem sedm faktorů, z nichž se na základě morfologického srovnání podařilo validovat dva z nich.

První faktor (faktor 1) byl charakteristický svislým rýhováním, horizontální rytou linií a porositou povrchu

a vázal se výhradně na vyšší keramické tvary (21,4 % vyšších nádob), z velké části na zásobnice. Výjimku tvořily esovitě profilované hrnce, v menší míře také hrnce s odsazeným hrdlem a slabě klenutými stěnami.

Druhý faktor (faktor 4) se projevil úpravou povrchu nádob hlazenými liniemi nebo pásy v kombinaci s přítomností muskovitu v keramické hmotě. Srovnání nádob s vyššími hodnotami faktorových skóre odhalilo jeho souvislost s mísovitými a vesměs esovitě profilovanými nádobami.

Další struktury, které se nepodařilo potvrdit na základě externí evidence, poukázaly na společný výskyt grafitu a příměsí červeného zbarvení v ke-

ramické hmotě (faktor 3), stejně jako na grafitování povrchu nádob ve spojení s hlazením jejich okraje a hrdla (faktor 2). Právě tato povrchová úprava je typická pro oblast jihozápadní Moravy.

Srovnáním keramické hmoty nádob selektovaných podle vysokých skóre faktorů (analýzu provedl D. Všianský) jak se vzorky mazanice vyzvednuté z objektu J504, tak s geologickou mapou okolí Višňové, se trochu překvapivě nepodařilo potvrdit jejich místní provenienci. Analýza grafitu poté poukázala s největší pravděpodobností na jeho jihočeský průvod (analýzu vypracoval Z. Čech).

Nekeramické artefakty a komponenty

Z nekeramických artefaktů byla z Višňové vyhodnocena řada kovových předmětů, z nichž relativně velké množství tvořily části či celé tvary železných spon (celkem 14 fragmentů). Další železné předměty reprezentovaly osmičkovitý článek, pinzeta, několik pracovních nástrojů a unikátní závaží pocházející nejspíše z jednoramenných vah. Ze šperků byly mimo spon vyhodnoceny dva skleněné náramky, prstýnek a malý korálek.

Při zpracování komponenty potravy bylo, ačkoli jak ukázala analýza G. Dreslerové se samotnými stravovacími návyky přímo nesouvisící, poukázáno na výskyt snad největšího koně pocházejícího z laténské lokality na Moravě (144 cm v kohoutku). Podobně vysocí koně se obecně řadí k „východoevropskému typu“.

